

Особливості (ре)конфігурації публічних просторів у місті: до питання актуалізації проблеми у науковому дискурсі

Надія Міхно, Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

У межах даної статті основна увага зосереджена на простеженні особливостей зміни конфігурації публічних просторів у містах, що обумовлено, з одного боку, зміною соціальної тканини суспільства – зрушеннями у соціокультурному, інформаційному, комунікаційному просторах, а, з іншого боку, детермінується низкою методологічних зрушень у науковій площині. Відмічена динаміка поглядів низки зарубіжних та вітчизняних дослідників на окреслену проблемну сферу, особлива увага зосереджена на теоретичних конструкціях, запропонованих такими вченими, як М. Вебер, Г. Зіммель, Ф. Тьоніс, І. Гофман, П. Бурдьє, Х. Арндт, Ю. Хабермас, Дж. Уррі, З. Бауман, Дж. Джакобс, В. Вайт, Р. Сеннетт, Р. Ольденбург. Оцінено вплив сучасних українських соціологів на розширення корпусу теоретичних текстів, присвячених аналізу зміни міських публічних просторів у сучасних містах, зокрема, використані ідеї А. Петренко-Лисак, О. Ходус та І. Тищенко. Відштовхуючись від методологічної орієнтації на розгляд міста як культурного тексту, що володіє насиченим символістичним та семіотичним навантаженням, публічність у місті постає як обумовлений символічно і детермінований «уявними соціальними значеннями» феномен. Виокремлено узагальнювальні характеристики класичних публічних просторів у містах, до яких можна віднести доступність, комфорт, зрозумілий функціонал, наповненість діяльністю, рівність учасників, вільний доступ до простору, безпеку, простір повинен займати конкретну міську територію і надавати можливість зустрічі з незнайомими людьми. Зафіксовано, що сучасні міста та мегаполіси обмежують та зводять до мінімуму приватний простір, але збільшують публічний. Відмічено, що гібридні публічно-приватні простори постають унікальними явищами, виникнення яких стало можливо тільки на сучасному етапі розвитку міст. Виділено, як евристично спроможні концепції існування «третьох місць» та «четвертих місць» у міських просторах у сучасному суспільстві, оскільки залучення даної теоретичної конструкції до аналізу міст відкриває можливість врахувати, з одного боку, актуальні тенденції дигіталізації сучасного міського простору, а, з іншого – онтологічні характеристики спільності містян.

Ключові слова: публічний простір, соціальний простір, місто, приватність, урбанізм.

Features of (re) configuration of public spaces in the city: to the issue of actualization of the problem in scientific discourse

Nadiya Mikhno, V. N. Karazin Kharkiv National University

Within the framework of the article, the main attention has been focused on revealing the peculiarities of changing the configuration of public spaces in cities. Such changes are conditioned, on the one hand, by the change of the society's social fabric - shifts in the socio-cultural, information and communication spaces, and, on the other hand, are determined by a number of methodological shifts in the scientific sphere. Dynamics of views of a number of foreign and domestic researchers on the outlined problem area have been described, special attention have been focused on theoretical structures suggested by such scientists as M. Weber, G. Simmel, F. Tunnis, I. Hoffman, P. Bourdieu, H. Arendt, J. Habermas J. Urry, Z. Bauman, J. Jacobs, W. White, R. Sennett, R. Oldenburg. The influence of modern Ukrainian sociologists on the expansion of the body of theoretical texts, devoted to the analysis of changes in urban public spaces in modern cities, has been assessed, in particular, the ideas of A. Petrenko-Lysak, A. Hodus and I. Tishchenko have been studied. Based on the methodological orientation to the understanding of the city as a cultural text, it has been proven that the urban space has a rich symbolic and semiotic load, and that publicity in the city arises as a result of the symbolic and deterministic phenomenon of «imaginary social meanings». The general characteristics of classical public spaces in cities, such as the accessibility, comfort, clear functionality, fullness of activity, equality of participants, free access to space, safety, have been distinguished. The space should occupy a concrete city territory and provide an opportunity to meet unknown people. It has been noted that modern cities and megacities limit and minimize personal space, but increase public space. It has been shown that hybrid public-private spaces are unique

phenomena, the emergence of which became possible only at the present stage of cities' development. The heuristic potential of the existence of «third places» and «fourth places» concept in urban spaces in modern society has been highlighted.

Keywords: public space, social space, city, privacy, urbanism.

Особенности (ре) конфигурации публичных пространств в городе: к вопросу актуализации проблемы в научном дискурсе

Надежда Михно, Харьковський національний університет імені В.Н. Каразіна

В рамках данной статьи основное внимание сосредоточено на выявлении особенностей изменения конфигурации публичных пространств в городах, что обусловлено, с одной стороны, изменением социетальной ткани общества – сдвигами в социокультурном, информационном, коммуникационном пространствах, а, с другой стороны, детерминировано рядом методологических сдвигов в научной плоскости. Отмечена динамика взглядов ряда зарубежных и отечественных исследователей на очерченную проблемную сферу, особое внимание сосредоточено на теоретических конструкциях, предложенных такими учеными, как М. Вебер, Г. Зиммель, Ф. Тённис, И. Гофман, П. Бурдьё, Х. Арентс, Ю. Хабермас, Дж. Урри, З. Бауман, Дж. Джакобс, В. Уайт, Р. Сеннетт, Р. Ольденбург. Оценено влияние современных украинских социологов на расширение корпуса теоретических текстов, посвященных анализу изменения городских публичных пространств в современных городах, в частности, использованы идеи А. Петренко-Лысак, А. Ходус и И. Тищенко. Отталкиваясь от методологической ориентации на рассмотрение города как культурного текста, выявлено то, что городское пространство обладает насыщенным символическим и семиотическим грузом, публичность в городе возникает как обусловленный символически и детерминированный «мнимыми социальными значениями» феномен. Выделены обобщающие характеристики классических публичных пространств в городах, к которым можно отнести доступность, комфорт, понятный функционал, наполненность деятельностью, равенство участников, свободный доступ к пространству, безопасность, пространство должно занимать конкретную городскую территорию и предоставлять возможность встречи с незнакомыми людьми. Зафиксировано, что современные города и мегаполисы ограничивают и сводят к минимуму личное пространство, но увеличивают публичное. Отмечено, что гибридные публично-приватные пространства являются уникальными явлениями, возникновение которых стало возможно только на современном этапе развития городов. Выделен эвристический потенциал концепции существования «третьих мест» и «четвертых мест» в городских пространствах в современном обществе.

Ключевые слова: : публичное пространство, социальное пространство, город, приватность, урбанизм

Постановка проблеми.

Як пояснити особливий інтерес до вивчення простору в соціальних і гуманітарних науках? Іntenція до аналітики просторових феноменів формується як результат взаємодії відразу декількох тенденцій: насамперед, це відхід від структурних пояснень і масштабних теорій, які домінували протягом усього ХХ століття, відповідно, зміщення центру уваги на можливість вивчення більш чутливих розрізень, чутливих до специфіки просторових аспектів суспільної тканини; другою тенденцією є те, що з'являється низка «рухливих» метафор, які, потрапляючи в контекст різних дисциплін, значно збагачують їх і, як результат сферою спеціального вивчення стає повсякденний простір, зокрема простір міський. У межах міського простору одним з аспектів уваги

дослідників постають публічні простори як елементи міської тканини.

Аналіз досліджень і публікацій.

Наукове вивчення особливостей просторових характеристик суспільства має тривалу традицію. Аналітика даного питання розпочата з класичного періоду в соціологічному теоретизуванні та охоплює сучасні теоретичні конструкції широкого кола дослідників. Особливу увагу заслуговують роботи таких відомих вчених, як Е. Дюркгейм, Г. Зиммель, П. Сорокін, Т. Парсонс, Е. Гідденс, П. Бурдьє, П. Бергер, Т. Лукман, А. Турен, М. Фуко, А. Лефевр, Е. Соджа, П. Ансарі, А. Ален та низка інших дослідників. Окремим напрямом наукових інтервенцій є вивчення окремих аспектів міських публічних просторів. До аналітики даного вектору

звертаються як зарубіжні, так і вітчизняні вчені. Серед найбільш цікавих робіт необхідно відмітити напрацювання таких європейських та американських дослідників, як А. Лефевр, Л. Лофланд, Р. Сеннет, Дж. Джейкобс, К. Холанд, Дж. Гейл, М. Льоф, С. Ніссен, Д. Ло, а також низка публікацій українських вчених, серед яких Л. Малес, М. Соболевська, А. Петренко-Лисак, В. Середа, О. Злобіна, О. Ходус, І. Тищенко та ін.

Мета дослідження.

У межах даної публікації запропоновано звернути увагу на актуалізацію питання щодо поступової трансформації міських публічних просторів. Відповідно, метою роботи є окреслення окремих теоретичних конструкцій щодо особливостей (ре)конфігурації публічних просторів у місті в умовах сучасного суспільства.

Виклад основного матеріалу.

Сучасні глобалізаційні процеси зробили міста не лише економічними й політичними, але й потужними інформаційними й комунікаційними центрами, які обумовлюють темпоритм розвитку сучасної цивілізації [6, 165]. У першу чергу необхідно окреслити загальні класичні підходи до визначення змістовного наповнення категорії соціального простору в соціології. Так, у структурі міського середовища, оперуючи уявленнями П. Бурд'є [3, с. 49] щодо фізичного і соціального просторів, можна виділити безпосередньо саму територію як сукупність об'єктних аспектів життєдіяльності людини і простір як сукупність суб'єктних аспектів, що має інформаційне, соціально-нормативне, диспозиційне, комунікативне, ментальне вираження. Розмежування міського середовища на територію і простір відсилає нас до концепції Г. Зімеля, яка присвячена переходу від традиційного суспільства до цивілізації, від територіально-господарського типу соціальності до «суспільної єдності» [2, с. 12]. У свою чергу, М. Вебер та Ф. Тьоніс сформулювали уявлення про місто як простір комунікацій, а І. Гофман у власних роботах запропонував загальну «теоретичну рамку» дослідження взаємодії у публічних просторах [5]. Класичне визначення публічного простору можна зафіксувати в роботах Х. Арндт та Ю. Хабермаса. У даному випадку публічність постає як простір вільних зустрічей громадян та продукування ними на основі вільної та певним чином організованої комунікації точок зору на певні загальні питання життя суспільства, що не торкаються їх приватних інтересів [1].

У межах соціально-просторового підходу варто звернути увагу на корпус текстів, виокремлений у ході аналізу публічних просторів міст київськими дослідниками Н. Мезенцевою та М. Пальчук. Зокрема, наголошується на тому, що Дж. Джейкобс досліджувала соціальні функції публічних просторів, виявляючи залежність життєздатності і безпеки окремих міських околиць від їх просторових конфігурацій, щільності та різноманітності розміщених в їх межах публічних просторів. Містобудівник К. Лінч досліджував вплив просторових особливостей публічних просторів на конструювання ментальних мап, які дозволяють людям орієнтуватися і відчувати складні середовища. Урбаніст В. Вайт, засновник американської організації Project for Public Spaces, намагався емпірично довести зв'язки між формою і функцією на прикладі міських площ, а потім і інших видів відкритих публічних просторів міст [11].

Якщо ми звернемо свій погляд на ретроспективу аналітики публічних просторів, бачимо, що історично публічний простір є однією із базових категорій дослідження урбаністичного стилю життя. Як влучно зазначає аналітик CEDOS Ігор Тищенко, «із часу виникнення в античній Греції демократії як способу управління полісом, який прийшов на зміну тиранії чи аристократії, вона ототожнюється з містом: як із спільнотою повноправних громадян, так і з простором, у якому ці громадяни існують як політичні істоти. Публічні простори античності – агори грецьких міст та форуми римських – були тими місцями, в яких перетинались і змішувались політика, торгівля і репрезентація. Основним призначенням цих просторів були необмежені соціальні інтеракції, що сприяло вільному циркулюванню думок і підтримці політичного балансу у державі, не дозволяючи посадовим особам полісу узурпувати владу. Звісно, усе це було можливо допоки повноправне населення найбільшої еллінської держави – Афіни у класичний період – складало близько 30-40 тисяч чоловіків» [16].

Але в той же час варто усвідомлювати, що в сучасних умовах розвитку міст функціональний імператив міського публічного простору є більш диференційованим та ускладненим. Міста, що виникли внаслідок урбанізації як одного із визначальних історико-культурних процесів у період модерну, можна описати як «нову форму просторово-структурної організації життя» [15].

Як відмічає львівський дослідник О. Урбан, міста перебувають у постійному русі, динаміці, але разом із тим завжди є чітко окресленими. Такі межі можуть мати різний характер і водночас характеризуватись як індивідуальні маршрути, так і колективні. У першому варіанті, коли мова йде про індивідуальні маршрути, мається на увазі приватний простір, що знаходить своє відображення в домі, роботі та улюблених, наперед визначених місцях. У той же час другий варіант є пов'язаним із публічним простором, він є більш видимим для нас і саме він є основною ознакою міста [4].

У контексті методологічної орієнтації на розгляд міста як культурного тексту, що володіє насиченим символічним та семіотичним навантаженням, публічність у місті постає як обумовлений символічно і детермінований «уявними соціальними значеннями» феномен (К. Касторіадіс). Теоретично доречними є пропозиції українських соціологів до визначення характеру феномену публічності. По-перше, цікавим є визначення публічності як віддзеркалення соціокультурного контексту, форми соціального уявного, яка конституюється навколо певних символів, знакових подій, місць та речей – складових «спільного» [13]. По-друге, змістовним та евристично насиченим є підхід О. Ходуса до концептуалізації феномену приватності, а, відповідно, публічності та публічних просторів у суспільній тканині – «...як спосіб термінологічного розмежування семантичних одиниць, які становлять зміст понять «публічність»/«приватність», ця бінарність цілком життєздатна, але виключно в епістемологічному сенсі, втім аж ніяк не в онтологічному, і тим більш емпіричному...», тобто відносини між публічністю і приватністю можна описати, відштовхуючись від логіки double bind («подвоєння»), у горизонті якої ці два полюси соціального життя існують у постійній діалектичній єдності протилежностей, змішенні констеляцій просторових і дискурсивних меж [14]. Відповідно, аналізуючи актуальну соціоісторичну та соціокультурну реальність постає питання щодо трансформації класичних публічних просторів у містах, саме даний аспект потрапляє у предметну сферу даної наукової роботи.

Розв'язання поставленого питання щодо особливостей зміни тканини публічних просторів у сучасних умовах потребує більш детального розгляду загальної концептуалізації

поняття «публічний простір». Як відмічають дослідники, сучасні міста та мегаполіси обмежують та зводять до мінімуму приватний простір, але збільшують публічний – різноманітні розважальні та торгівельні центри, які є причиною того, що людина завжди перебуває в оточенні інших людей, що призводить до того, що вона відчувається самотньою у цьому натовпі. Незважаючи на постійну взаємодію приватного та публічного простору, приватний все ж залишається своєрідним захистом від зовнішнього життя у місті. Саме завдяки наявності такого простору людина звільняється від міста та отримує на деякий час свободу дій. Приватна сфера життя, яка є відділеною від публічної, наділяє суб'єкта свободою [4].

Постає питання щодо того, якими саме характеристиками володіють публічні простори у місті? Відмітимо, що публічний простір, на думку низки дослідників, таких як У. Уайт, Д. Джейкобс, Р. Сеннетт [10] володіє відкритістю як найважливішою складовою міського життя. Тобто під публічним простором міста розуміється, перш за все, відкриті, загальнодоступні простори, які пристосовані для перебування людей, для «комунікації незнайомих» (Л. Лофланд), анонімних зустрічей містян на вулицях, площах, у паркових зонах. На думку відомої американської дослідниці публічних просторів Л. Лофланд, «міське життя стало можливим завдяки упорядкуванню міського населення за зовнішнім виглядом і розташуванням у просторі таким чином, що люди в місті можуть дізнатися про оточуючих багато, просто дивлячись один на одного» [18]. Усі згадані соціальні дії можуть бути реалізовані найперше в загальнодоступних публічних місцях міста.

Необхідно підкреслити, що низка дослідників наголошують на тому, що публічні простори є «театром» міського стилю життя [12]. Це пов'язано з тим, що публічні простори являють собою місце відпочинку, зустрічей, спілкування і здійснення найрізноманітніших форм соціальної взаємодії і взаємовідносин. З іншого боку, ці простори певною мірою визначають моделі поведінки мешканців міста, дозволяють їм самовиражатися і реалізовувати свої потреби, проявляти активність. Відповідно, важливою ознакою будь-якого публічного простору вважається виникнення комунікації і взаємодії між людьми. Серед інших ознак є відкритість, безпека, доступність, анонімність.

Саме тут важливо наголосити, що культурне середовище сучасних міст трансформується: усі види публічних просторів змінюються – зникають або змінюються класичні простори, виникають і функціонують перехідні види просторів, з'являються нові види.

Ми бачимо, що знайти традиційні публічні простори в сучасних містах стає дедалі важче, адже публічна й приватна сфери в них надзвичайно переплетені; багато номінально приватних просторів слугують публічним потребам. Як відмічає І. Тищенко, виходячи з цього протиріччя, американські соціологи міст Захарія Ніл та Ентоні Орам пропонують таке узагальнено нейтральне визначення: публічні простори – це «всі простори, відкриті та доступні для всіх представників публіки в суспільстві в принципі, хоча необов'язково на практиці» [17, с.1].

У цілому корпус питань, що обговорюються в теоретичних дискусіях, дозволяє виокремити такі ознаки класичних публічних просторів: доступність, комфорт, зрозумілий функціонал, наповненість діяльністю, рівність учасників, вільний доступ до простору, безпеку, простір повинен займати конкретну міську територію і надавати можливість зустрічі з незнайомими людьми. Оскільки класична форма суспільного життя була представлена зборами громадян, і для цього їм потрібні відкриті площі. Низка дослідників міських публічних просторів наполягають на тому, що площі зайняті торговими центрами, і тим самим перешкоджають публічності. У міському середовищі виникає потреба в нових формах суспільного життя і для них потрібні інакші простори.

На сьогоднішній момент у зарубіжній науці є достатня кількість праць, орієнтованих на переосмислення процесів формування публічних просторів і публічного життя в сучасному світі, до них можна віднести роботи Дж. Уррі «Мобільність» та «Соціологія за межами товариств: види мобільності для XXI століття», З. Баумана «Глобалізація. Наслідки для людини і суспільства» і «Плинна сучасність». Необхідно звернути увагу, що З. Бауман висуває ідею плинності і рухливості світу. Головний її аспект – зміна зв'язку між простором і часом. Він констатує, що простір поступово втрачає свою цінність, а цінність часу зростає. Ця концепція корелює з «мобільною соціологією» Дж. Уррі. Він говорить про те, що традиційна соціологія ґрунтується на статичних структурах при вивченні суспільства, що обмежує рамки

дослідників сучасності, спонукаючи їх мислити в «термінах стабільних структур». «Мобільність» проявляється у двох формах: фізичній та інформаційній. На його думку, саме ці форми суттєво впливають на змішування публічної та приватної сфер у місті [7].

Важливим для подальшого дослідження є те, що Дж. Уррі [19] висуває припущення про виникнення гібридних приватно-публічних просторів як явищ, що найбільш точно відображають процеси в сучасній міській культурі. Введення поняття «гібридність» у міські дослідження вперше створює можливість вивчення процесу змішування приватної та публічної сфер як позитивного явища. Визнання існування подвійності, вираженої в одночасній присутності приватного і публічного початку в багатьох соціальних процесах, дозволяє побачити нові форми публічних просторів.

У корпусі зарубіжних емпіричних міських досліджень широко використовується підхід до визначення публічного простору, закладений німецьким соціологом Х. Бардта. Тут публічний простір представлено як анонімний і (принципово) загальнодоступний соціальний простір, який передбачає лише часткову інтеграцію індивідів, а також різноманітність конкретних тактик поведінки, довільність вибудовування і руйнування контактів і, що особливо важливо, необхідність самопрезентації кожного індивіда перед оточуючими. Іншими словами, перебуваючи в публічному просторі, будь-який індивід в будь-який момент часу повинен пам'ятати, що у його дій і виборів можуть бути свідки, і вести себе так, щоб викликати у оточуючих очікувану і бажану реакцію. Анонімний характер міської комунікації часто призводить до формування усвідомлених толерантних установок по відношенню до чужого, а автоматично виконуваної норми невтручання, позиції індиферентності [12].

Досить вдало зазначив у власних публікаціях І. Тищенко, який відмітив, що для американського соціолога Д. Мітчелла однією з ключових вад класичної концепції публічної сфери є її абстрактність та іматеріальність, тобто ігнорування просторового виміру публічності і реальних просторів щоденного існування, претензія на екстериторіальність і всезагальність. Як показує його аналіз боротьби за публічний простір у сучасних американських містах, таке ігнорування означає втрату її політичного виміру – виміру боротьби

за громадянські права і соціальну інтеграцію виключених груп. І, навпаки, дослідження механізмів функціонування і трансформації публічних просторів у містах, прикладів їх «повернення» городянами або окремими соціальними групами відкриває доступ до розуміння «політик» публічної сфери [16].

Низка змін соціокультурного та соціоісторичного контексту, технологізація та інші процеси призводять до виникнення гібридних просторів, які стають перехідними між класичними публічними просторами і просторами нового типу. У якому форматі вони постають? Сучасні форми суспільного життя мобільні. Вони не потребують постійної, що належить тільки їм, території, часто користуючись тією територією, яка виявляється вільна. Ці форми (винятково міський прояв суспільного життя) обіграють наявну міську культуру і інфраструктуру, вони не вимагають створення спеціальних просторів, але дозволяють реалізувати потребу мешканців міста в соприсутності, провокують як на заплановану, так і спонтанну комунікацію.

Гібридні публічно-приватні простори – це унікальне явище, виникнення якого стало можливо тільки на сучасному етапі розвитку міст. Пропонуємо звернути увагу на концепцію «третього місця» американського соціолога Р. Ольденбурга, яка представляє досить детальну класифікацію міських територій, які є перехідними від класичних публічних просторів до реальної публічності. З точки зору Р. Ольденбурга [9], оптимальні умови для розвитку міських громад надають так звані «третє місце» (після будинку – «номера першого» і роботи – «номера другого»), що являють собою неформальні громадські місця для зустрічей. У класичній соціології міста «третє місце» отримали назву «проміжних просторів», до яких спочатку відносились вулиці і тротуари, парки і сквери, алеї і бульвари. На думку дослідника, крім найбільш очевидних варіантів (кав'ярні і бари), функцію «третього місця» також можуть виконувати невеликі магазинчики і аптеки, місцеві відділення пошти, бібліотеки і навіть школи. «Третє місце» – це родове поняття для великої різноманітності публічних місць, в яких відбуваються регулярні, неформальні, добровільні, радісно очікувані зустрічі індивідів поза межами дому та роботи.

Також розглянемо теоретичні ідеї Дж. Джекобса, який виділяє таку важливу

характеристику публічних місць для спілкування як нейтральність. І ця нейтральність стає ключовою у випадку з третіми місцями. Це місця, куди індивіди можуть приходити і звідки вони можуть йти за своїм бажанням; де ніхто не зобов'язаний грати роль господаря і де всі відчувають себе як вдома. Друга важлива характеристика третього місця – зрівняння всіх його відвідувачів. Третє місце слугує для розширення контактів, не пов'язаних із соціальним становищем містянина, тоді коли формальні зв'язки в публічному житті на робочому місці мають властивість їх звужувати і обмежувати.

У ході аналітики характеру зміни публічних просторів у місті на особливу увагу заслуговує теза київської соціологині А. Петренко-Лисак щодо існування у сучасному міському просторі «четвертих місць». На думку дослідниці, «четверті місця» – це транзит(ив)ні, загальні, публічні, суспільні простори, засновані на практиках переходу, руху, тимчасового п(е)ребування, очікування, що надають людям відповідні до даних функцій сервіс, простір і об'єкти. Якщо «третє місце» сприяють формуванню спільнот, і це є їх основна функція, то «четверті місця», будучи як формалізованими, так і ні, відсторонені від даного функціоналу. Вони представлені як простори індивідуального споживання і поведінки в публічному оточенні: це не тільки будівлі гіпермаркетів, великі парки, площі, сходові клітини, міський транспорт і підземні переходи, а й позаміські зони – траси, шосе, салони міжміського та міжнародного транспорту [8]. Згідно з запропонованою ідеєю, виникають нові «рухомі» публічні простори у сучасних місцях.

Висновки.

Отже, у цілому, проаналізувавши корпус класичних робіт, присвячених вивченню просторової організації міста, ми можемо зафіксувати певні особливості в класичному та в сучасному соціологічному теоретизуванні в даному напрямку. До характеристик раннього періоду наукового дискурсу щодо міста варто віднести: просторовість (фізична, географічна, соціальна) як атрибутивна категорія концептуалізації міста, економіко-політична (адміністративна) детермінованість динамічного модусу міста, контурність та транзитивність розгляду міста в об'єктній сфері досліджень суб'єктів продукування дискурсу. Стосовно соціологічного дискурсу щодо безпосередньо

публічних просторів міста можливим є виокремлення узагальнювальних характеристик класичних публічних просторів у містах, до яких можна віднести доступність, комфорт, зрозумілий функціонал, наповненість діяльністю, рівність учасників, вільний доступ до простору, безпеку, простір повинен займати конкретну міську територію і надавати можливість зустрічі з незнайомими людьми. Враховуючи зміни в соціокультурному, соціоісторичному, технологічному, інформаційно-комунікаційному напрямах, виникнення ситуації подвійної обумовленості приватно-публічних сфер, низкою провідних теоретиків у галузі дослідження міста було зафіксовано зміну традиційної конфігурації публічних просторів,

появу гібридних форм та нових форматів міських публічних ареалів, зокрема, виділено евристично спроможні концепції існування «третіх місць» та «четвертих місць» у міських просторах у сучасному суспільстві. Сучасні дослідники в галузі соціології, урбаністики наголошують на тому, що в стані актуальної культурної, інформаційної, економічної ситуації надзвичайно важко (і чи потрібно?) розмежувати «публічне» та «приватне» в міській тканині, тому гібридизація приватно-публічного простору є розповсюдженою в сучасних містах, і в Україні зокрема. Ми бачимо, що науковий дискурс щодо публічних просторів у місті стає потужнішим та привертає все більше уваги серед вітчизняних дослідників міського простору.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

1. Арндт Х. VITA ACTIVA, Или о деятельной жизни. – 2000. – Режим доступа: http://onrevolution.narod.ru/arendt/vita_activa2.htm.
2. Большие города и духовная жизнь / Г. Зиммель // Логос. – 2002. – №3-4 (34). – С. 23-34.
3. Бурдье П. Социология социального пространства. – Москва: Институт экспериментальной социологии, 2007. – 288 с.
4. Взаємодія публічного та приватного просторів в українському місті / О. Урбан // Культурологія. – 2017. – Вип. 37(50). – С. 39-45.
5. Гофман И. Ритуал взаимодействия: Очерки взаимодействия лицом к лицу. – Москва: Смысл, 2009. – 319 с.
6. Исторична регіоналістика, історичне краєзнавство та історична урбаністика: демаркація предметних полів / І. Ковальська-Павелко // Грані. – 2014. – №6 (110). – С. 161-167.
7. Классификация публичных пространств в современной городской культуре / А. Антонова // Урбанистика. – 2017. – № 3. – С. 74-80. DOI: 10.7256/2310-8673.2017.3.24020.
8. Мобильный урбанизм в транзит(ив)ных местах городского ландшафта / А. Петренко-Лысак // Лабиринт. Журнал социально-гуманитарных исследований. – 2016. – №5. – С. 17-24.
9. Ольденбург Р. Третье место: кафе, кофейни, книжные магазины, бары, салоны красоты и другие места «тусовок» как фундамент сообщества. – Москва: Новое литературное обозрение, 2014. – 456 с.
10. Плоть гражданственности. Мультикультурный Нью-Йорк / Р. Сеннет // Неприкосновенный запас. – 2010. – № 2 (70).
11. Публічні простори міст: осмислення через призму зарубіжного дискурсу / Н. Мезенцева, М. Пальчук // Економічна та соціальна географія. – 2016. – Вип. 76. – С. 19-26.
12. Социология города Ричарда Сеннета: трансформация публичной сферы / И. Вершинина // Вестн. моск. ун-та. Сер. 18. Социология и политология. – 2012. – № 4. – С. 154-161.
13. Уявляючи публічне: соціокультурна інтерпретація публічності міста / Д. Заєць. – 2012. – Режим доступа: http://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/3290/1/12_zayets_do_imagining_the_public.pdf.
14. Ходус О. Феноменологія приватності: досвід соціально-філософського дослідження. – Дніпро: Літограф, 2018. – 394 с.
15. Человек в городском пространстве (философско-антропологические основания урбанографии) / Ю. Тыхеева. – Режим доступа: <http://www.mosgu.ru/nauchnaya/publications/professor.ru/Tyheeva>.
16. Що таке міський публічний простір? / Тищенко І. – 2015. – Режим доступа: <https://mistosite.org.ua/ru/articles/shcho-take-miskyi-publichnyi-prostir>.
17. Common ground? Readings and Reflections on Public Space / [Editors: Z. Neal, A. Orum]. – New York : Routledge, 2009. – 240 p.
18. Hutter M. Experiencing cities. – Boston, 2012.
19. Scheller M., Urry J. Mobile Transformations of “Public” and “Private” Life // Theory, Culture and Society. – 2003. – № 3. – P. 107-125.

REFERENCES

1. Arendt, H. (2000). VITA ACTIVA, Ili o deyatelnoy zhizni [VITA ACTIVA, Or about an active life]. Retrieved from: http://onrevolution.narod.ru/arendt/vita_activa2.htm [in Russian].
2. Zimmel, G. (2002). Bolshie goroda i duhovnaya zhizn [Big cities and spiritual life]. Logos, 3-4 (34), 23-34 [in Russian].
3. Burde, P. (2007). Sotsiologiya sotsialnogo prostranstva [Sociology of Social Space]. Moskva: Institut eksperimentalnoy sotsiologii [in Russian].
4. Urban, O. (2017). Vzaïmodiia publichnoho ta pryvatnoho prostoriv v ukrainskomu misti [Interaction of public and private space in the Ukrainian city]. Kulturolohiia, 37(50), 39-45 [in Ukrainian].
5. Gofman, I. (2009). Ritual vzaimodeystviya: Ocherki vzaimodeystviya litsom k litsu [Ritual of interaction: Essays on face-to-face interaction]. Moskva: Smyisl [in Russian].
6. Kovalska-Pavelko, I. (2014). Istorychna rehionalistyka, istorychne kraieznavstvo ta istorychnaurbanistyka: demarkatsiia predmetnykh poliv [Historical regional studies, historical studies and historical studies: demarcation of subject fields]. "Grani", 6(110), 161-167 [in Ukrainian].
7. Antonova, A. (2017). Klassifikatsiya publichnykh prostranstv v sovremennoy gorodskoy culture [Classification of public spaces in modern urban culture]. Urbanistika, 3, 74-80 [in Russian]. DOI: 10.7256/2310-8673.2017.3.24020.
8. Petrenko-Lysak, A. (2016). Mobilnyi urbanizm v tranzit(iv)nykh mestakh gorodskogo landshafta [Mobile urbanism in transit places of urban landscape]. Labirint. Zhurnal sotsialno-gumanitarnykh issledovaniy, 5, 17-24 [in Russian].
9. Oldenburg, R. (2014). Trete mesto: kafe, kofeyni, knizhnyie magazyni, bary, salony krasoty i drugie mesta «tusovok» kak fundament soobschestva [Third place: cafes, coffee houses, bookstores, bars, beauty salons and other places of "hangouts" as the foundation of the community]. Moskva: Novoe literaturnoe obozrenie [in Russian].
10. Sennet, R. (2010). Plot grazhdanstvennosti. Multikulturnyy Nyu-York [The flesh of citizenship. Multicultural New York]. Neprikosnovennyiy zapas, 2 (70) [in Russian].
11. Mezentsseva, N., Palchuk, M. (2016). Publichni prostory mist: osmyslennia cherez pryzmu zarubizhnogo diskursu [Public space: comprehension through the prism of foreign discourse]. Ekonomichna ta sotsialna heohrafiia, 76, 19-26 [in Ukrainian].
12. Verzhinina, I. (2012). Sotsiologiya goroda Richarda Senneta: transformatsiya publichnoy sfery [Sociology of Richard Sennett: Transformation of the Public Sphere]. Vestnyk. Moskovskogo universiteta. Seriya. 18. Sotsiologiya i politologiya, 4, 154-161 [in Russian].
13. Zaiets, D. (2012). Uivlaiiuchy publichne: sotsiokulturna interpretatsiia publichnosti mista [Disclosing Publicity: Social and Cultural Interpretation of Public Publicity]. Retrieved from: http://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/3290/1/12_zayets_do_imaging_the_public.pdf [in Ukrainian].
14. Khodus, O. (2018). Fenomenolohiia pryvatnosti: dosvid sotsialno-filosofskoho doslidzhennia [Phenomenology of privacy: additional social and philosophical access]. Dnipro: Litohraf [in Ukrainian].
15. Tyiheeva, Yu. (2002) Chelovek v gorodskom prostranstve (filosofsko-antropologicheskie osnovaniya urbanologii) [Man in urban space (philosophical and anthropological foundations of urbanology)]. Retrieved from: <http://www.mosgu.ru/nauchnaya/publications/professor.ru/Tyheeva> [in Russian].
16. Tyshchenko, I. (2015). Shcho take miskiy publichnyi prostir? [What is also a public publication?]. Retrieved from: <https://mistosite.org.ua/ru/articles/shcho-take-miskiy-publichnyi-prostir> [in Ukrainian].
17. Neal, Z., Orum, A. (2009). Common ground? Readings and Reflections on Public Space. New York : Routledge.
18. Hutter, M. (2012). Experiencing cities. Boston.
19. Scheller, M., Urry, J. (2003). Mobile Transformations of "Public" and "Private" Life. Theory, Culture and Society, 3, 107-125.

Міхно Надія Костянтинівна

Кандидат соціологічних наук, докторант
Харківський національний університет імені
В.Н. Каразіна
61022, Харків, майдан Свободи, 4

Mikhno Nadiya

Ph.D. of Sociological Sciences, Doctoral Student
V. N. Karazin Kharkiv National University
4, Svobody Sq., Kharkiv, 61022, Ukraine

Email: krupskayanadiya@gmail.com

ORCID 0000-0001-8120-7182

Цитування: Міхно Н. К. Особливості (ре)конфігурації публічних просторів у місті: до питання актуалізації проблеми у науковому дискурсі / Н. К. Міхно // Науково-теоретичний альманах «Грані». – 2019. – Т. 22. – № 7. – С.13-20

Citation: Mikhno, N.K. (2019). Osoblyvosti (re)konfiguratsii publichnykh prostoriv u misti: do pytannia aktualizatsii problemy u naukovomu diskursi [Features of (re) configuration of public spaces in the city: to the issue of actualization of the problem in scientific discourse]. *Scientific and theoretical almanac «Grani»*, 22 (7), 13-20

Стаття надійшла / Article arrived: 17.06.2019

Схвалено до друку / Accepted: 16.07.2019